

Wstęp do teorii mediów

Wykład II

Krzysztof Gajewski
Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 9 marca 2021

Medium jako forma świadomości

Marshall McLuhan: przekaźnik jest przekazem

Media jako rozszerzenia człowieka

Medium jako forma świadomości

Walter Jackson Ong

- umysł oralny, umysł piśmienny
- styl formularny, residua oralności
- pismo przekształca świadomość
- pismo jako dyskurs autonomiczny, oderwanie dyskursu od autora

Marshall McLuhan: przekaźnik jest
przekazem

„— Media tak jak i inne wynalazki techniczne nie są ani dobre, ani złe same w sobie. O wszystkim decyduje użytek, jaki z nich robimy!”

- Marshall McLuhan: „skostniała postawa technicznego idioty”

"Treść"środka przekazu jest bowiem jak soczysty kawał mięsa przyniesiony przez włamywacza, aby odwrócić uwagę psa podwórzowego

- Przekaznik jest przekazem (*The medium is the Message*, 1964)
„Przekazem” dowolnego środka przekazu lub techniki jest zmiana skali, tempa lub wzorca, jaką ten środek wprowadza w ludzkie życie. Kolej nie wprowadziła ruchu, transportu, koła czy drogi w życie społeczności ludzkiej, lecz przyspieszyła i zwiększyła skalę wcześniejszych funkcji, stwarzając warunki do powstania całkowicie nowych rodzajów miast oraz nowych rodzajów pracy i wypoczynku. Nie miało tu znaczenia, czy działała w środowisku tropikalnym czy na Północy. Zjawisko to było niezależne od typu ładunku czy treści kolejowego środka przekazu
- Przekaznik jest masażem (*The Medium is the Massage*, 1967)

Treścią jednego medium jest inne medium

- treść pisma = mowa
- treść druku = pismo
- treść telegrafu = druk
- treść radia (telegraf bez drutu) = telegraf
- treść filmu = powieść, dramat lub opera

Media jako rozszerzenia człowieka

Rozszerzenia człowieka

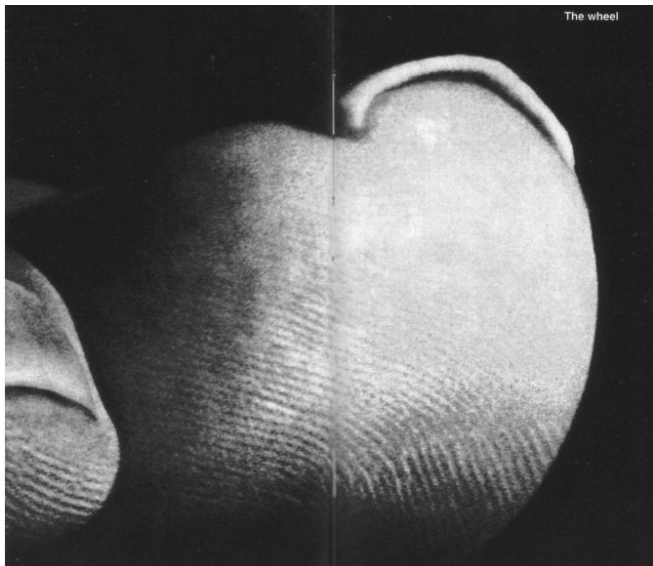
Marshall McLuhan:

„Wszystkie odmiany techniki są przedłużeniami naszego ciała i układu nerwowego”

Richard Dawkins: fenotyp rozszerzony

- ptaki — gniazda
- bobry — tamy
- termyty — termitiery
- pająki — sieci
- ludzie — ...?

Rozszerzenia człowieka

Koło ...

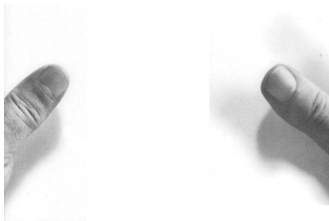
Rozszerzenia człowieka

... jest rozszerzeniem stopy

Rozszerzenia człowieka

the book

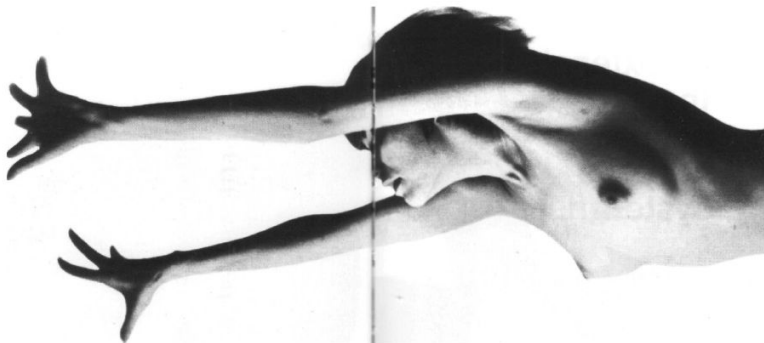

is an extension of the eye...

Rozszerzenia człowieka

clothing, an extension of the skin...

electric circuitry,

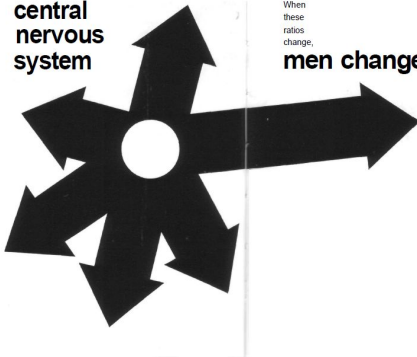
41

**an extension of
the
central
nervous
system**

Media, by altering the environment, evoke in us unique ratios of sense perceptions. The extension of any one sense alters the way we think and act—the way we perceive the world.

When
these
ratios
change,

men change.

Marshall McLuhan:

- mowa, pismo, liczba, papier, liczydło, komputer → umysł, intelekt, świadomość
- ubranie, mieszkanie → skóra
- droga, koło, rower, samolot, samochód → nogi
- książka, prasa, fotografia → oko
- telegraf, telefon, fonograf, radio → ucho
- telewizja, film → ucho i oko¹

---

¹ *The Extensions of Man (1964)*

- Galaktyka Gunterberga — formy doświadczeń, postaw umysłowych i ekspresji ulegają modyfikacji w procesie przekazu ze względu na medium, najpierw zostały zmodyfikowane przez alfabet fonetyczny, a następnie przez druk (inspiracja: A. Lord, Pieśniarz i jego opowieść)
- Światło i energia elektryczna eliminują z ludzkich działań czas i przestrzeń

1. Walter Ong, Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii, przeł. J. Japola, Warszawa 2011.
2. Richard Dawkins, Fenotyp rozszerzony, przeł. Joanna Gliwicz, Prószyński i S-ka, Warszawa 2003.
3. Marshall McLuhan, Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka, przeł. Natalia Szczucka, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 2004.
4. Marshall McLuhan, Quentin Fiore, The Medium Is the Massage: An Inventory of Effects, Penguin Books, Londyn 1967.